

21. Козлик І. В. Теоретичне вивчення філософської лірики і актуальні проблеми сучасного літературознавства / Ігор Козлик. — Івано-Франківськ: Поліскан Гостинець, 2007. — С.301.

22. Лихачев Д. С. Закономерности и антизакономерности в литературе / Дмитрий Лихачев. — Русская литература. — 1990. — № 1. — С.3–5.

23. Лотман Ю. Поэзия 1790–1810-х годов / Юрий Лотман // Поэты 1790–1810-х годов / [вступ.статья и сост. Лотмана Ю. М., подготовка. текста Альтшуллера М. Г.]. — Л.: Советский писатель, 1971. — С.5–62.

24. Чичерин А. В. Идеи и стиль: о природе поэтического слова / Алексей Чичерин. — М.: Советский писатель, 1968. — с.321.

25. Франко І. Метод і задача історії літератури / Іван Франко // Франко І. Збір. творів.: [у 50 томах]. — К., 1984. — Т.41 — С.19.

26. Баган О. Ключі для розмикання обривів / Олег Баган // ЛітАкцент — світ сучасної літератури. — Режим доступу: <http://litakcent.com/author/oleh-bagan/feed>

УДК 821.10.04

*Халюк Л.
(Київ, Україна)*

ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ УСНИХ НАРАТИВІВ ПРО ПЕРЕСЕЛЕННЯ 1947 РОКУ

У статті подано короткий загальний аналіз художніх особливостей, які притаманні усним нарративам про переселення 1947 року. Підкреслено, що зображально-виражальному збагаченню образного плану текстів, їх естетичному й емоційно-оцінному насиченню продуктивно служать такі художньо-образотворчі засоби, як архаїзми, історизми, полонізми, риторичні вигуки, говіркові елементи, тропи тощо.

Ключові слова: усні нарративи, фольклор, поетика, тропи.

В статтє представлен краткий общий анализ художественных особенностей, присущих устным нарративам о переселении 1947 года. Подчеркнуто, что изобразительно-выразительному обогащению образного плана текстов, их эстетическому и эмоционально-оценочному насыщению продуктивно служат такие художественно-изобразительные средства, как архаизмы, историзмы, полонизмы, риторические восклицания, элементы говора, тропы и т. п.

Ключевые слова: устные нарративы, фольклор, поэтика, тропы.

The article focuses on the short general analysis of the art features inherent oral narratives about resettlement of 1947. These artistic means of expression, as archaisms, historicisms, polonizms, rhetorical exclamations, elements of dialect, trails and etc. serve productively figuralexpressive enrichment of the figurative plan of texts, their aesthetic and emotional-evaluative saturation.

Key words: oral narratives, folklore, poetics, trails.

© Халюк Л., 2011

Основна складність при вивченні усних наративів полягає в тому, що їхня естетична цінність, на перший погляд, видається невиразною, просто таки непомітною. Ці твори не мають чітко відшліфованої структури, єдиного сюжету, як, скажімо, чарівні казки. Про останні дослідники говорять як про «репертуар, що зупинився»; стосовно усних оповідань цього сказати не можемо, адже вони відзначаються високим ступенем рухливості, перебувають у постійній динаміці, піддаються змінам і впливам, зумовленим різними суспільно-історичними ситуаціями, які власне і формують тематику та проблематику оповідань. Власне художня форма усних оповідань викликає сумніви чи заперечення тільки тому, що воно вирізане з потоку побутового мовлення. Проте, як зазначав С. Мишанич «в усних оповіданнях, <...>, наявна більшість художніх засобів, які використовує література. Крім того, народне оповідання має й автономні форми зображення, обумовлені змістом реальних відносин учасників мовлення, характером усного спілкування» [16, с. 64].

Переходячи до аналізу конкретних творів, відзначимо, що особлива роль у художньому оформленні усного народного оповідання про переселення 1947 року належить саме його композиції. Сюжетно-композиційну модель усних оповідань вирізняє оповідь від першої особи, сказова манера оповіді, велика кількість подій. Кількість епізодів, їх варіантів може бути різною, але вони мають причинно-наслідкову послідовність.

Більшість розповідних зразків мають саме сюжетний характер, що є традиційною властивістю фольклорної прози. «Народний оповідач, – зазначає В. Соклі, – більше схильний за своєю творчою потенцією до сюжетного оформлення події (чи кількох епізодів), їх образного осмислення» [19, с. 10]. Аналіз зразків фольклорної прози щодо їх сюжету показує, що вони будуються якнайрізноманітніше. Проте характерною ознакою у більшості з них є те, що оповідачі прагнуть поглянути на своє життя в цілому з висоти літ, передати найбільш вражаючі моменти. Осмислюючи причини переселення 1947 року, оповідачі ведуть свої розповіді з довоєнного періоду (Друга світова війна), подаючи контрастні картини зі своєї біографії, біографії свого народу. Таким чином, оповідь може набути розгорнутого характеру й складатися з низки епізодів, характерних багатьом народним оповіданням про 1940-і роки: благополучне до певної міри життя до війни, господарювання на землі, яка є головною годувальницею сім'ї, а праця на ній – заporукою сімейного добробуту; далі Друга світова війна; переселення 1945–1946 років, переселення 1947 року (операція «Вісла»); насамкінець – життя на нових західних землях (стосунки з поляками, можливість здобуття освіти рідною мовою, можливість віросповідання у власному обряді тощо).

У таких розгорнутих оповіданнях вивести типовий зачин або закінчення зразка майже неможливо, оскільки навіть, попри всенародну трагедію українців у Польщі, обставини переселення кожним переживалися по-своєму, так само, як і осмислювалися. У кожного оповідача у творчій уяві вимальовувалася конкретна багатоєпізодна картина з його життя, у якому переважали трагічні барви переселення, іноді навіть не одного. Починаються такі оповідання з певної конкретної думки, але частіше з узагальнюючої, яка розкривається в подальшій розповіді: «Так, так, ну от початку пам'ятаю. Як виседлялі? Нас так виседлялі» [1, с. 519]; «Село Огнінь то єсть коло ... Біло ... Біловельська, Біловельські повіт. Там мої прадиди, диди були і батькі. І там ми жили, пока нас вигнали з дому, як було висилене» [1, с. 481].

Проте варто зауважити, що деякі оповідання мають закономірні зачини й кінцівки. Розповідь будується згідно з логікою події, розкриваючи її послідовно. Деякі оповідачі дуже вміло будують свою розповідь, так, що подія постає перед слухачами в усій повноті. Тож проаналізувавши твори, представлені в даному дисертаційному дослідженні, можемо навести зразки подібних зачинів, наприклад: «Моя родина складалася з батька, Григорія Федака, мами, шістьки діток» [3, с. 451]; «Я зістав з сестром і братом, бо мама вмерли давніше, тата забили, а решта родини ся розійшла» [3, с. 230]; «*Jak wygnali nas na Zachód, miałam siedem lat*» [23, с. 101] («Як вигнали нас на захід, мала сім років»). Отже, як бачимо, оповідачі вводять слухача в конкретну ситуацію, повідомляючи про свій вік або про склад сім'ї на початку переселення.

Значна частина оповідань починається з кількісного опису жителів села, причому обов'язково майже всі респонденти зазначають не лише кількість родин, але й національну належність, оскільки на той час, як бачимо, це було важливо, іноді також зазначають рівень культурного життя в селі (наявність церкви, школи, гуртків, «Просвіти» тощо). Наприклад: «Наше село було мале, 95 родин, майже ціле українське. Було 7 родин мішаних, де жили жінки польки, одна польська родина й один жид» [3, с. 161]; «Село Дібча нараховувало 180 номерів, ціла людність – українська, три родини українсько-польські, шість жидівських. Село було працювате й патріотичне, діяла кооператива, а при ній бетонарня, читальня «Просвіти», відбувалися фестони, вистави, виступи. Керували цим усім такі люди, як Іван Никеруй, Михайло Кудлак, Заплава Василь, Заплава Теодор» [3, с. 176]. У більшості оповідань подається перелік імен, прізвиस्क людей, назв місцевостей тощо. Тож можемо дійти висновку, що така потреба в оповідачів виникає у зв'язку зі значною кількістю загиблих людей, а також варто відзначити, що багато українських сіл на Холмщині, Південному Подляшші та Лемківщині вже або взагалі зникло і в них не живе жоден українець, або ж перебуває на межі зникнення, і пам'ять про них, на думку оповідачів, можна зберегти лише таким чином.

У значній частині оповідань зачином є інформація про матеріальний статус сім'ї перед війною або переселеннями 1945–1946 років та 1947 року: «Мешкали ми на краю села, мали гарний город, багато овочевих дерев» [3, с. 165]; «*Moi rodzice żyli na gospodarce. Mieli ziemię, dom*» [23, с. 101] («Мої батьки жили на господарстві. Мали землю, хату»); «*Gospodarstwo nasze było dość duże, bo dziewięciohektarowe, położone bardzo malowniczo na górze*» [23, с. 32] («Наше господарство було дуже великим, мали дев'ять гектарів, які розкинулись мальовничо на горі»).

Деякі оповідання починаються з того, що оповідач відразу повідомляє про час і місце дії, знайомить з героями. Наприклад: «Була ніч з 5-ого на 6-те травня, коли розбудив нашу родину зі сну сусід Санько Скочиялс» [18, с. 385]; «*27 czerwca 1947 zabrali nas do Grybowa*» [22, с. 53] («27 червня 1947 забрали нас до Грибова») тощо.

Народні оповідання про переселення 1947 року закінчуються, як правило, або реченнями-узагальненнями, які підкреслюють композиційну завершеність зразка (наприклад: «Дуже ся тішу, же сьме ся дочекали свого, же можу в церкві постівати, а нашим Борцям нехай земля буде легка» [3, с. 510]; «Описала я історію свого села й наших людей коротко, бо неможливо все списати про пережиття нашого українського народу в той страшний час» [3, с. 403]), або назвою місцевості, коли респондент в переважній більшості зазначає, чи залишився на західних землях, чи все ж таки повернувся згодом назад: «У

1959 році я вернувся у свої сторони й став читати “Наше слово”. Люблю читати й далі. Нас тут, у Переводові, тільки чотири українські родини» [3, с. 34]; «Потім я перенісся до Жечна, де був 14 років, аж вернувся разом з жінкою до її села, до Команчі» [3, с. 34].

Водночас у новітній усній прозі поряд із сюжетними описами подій про власне життя можна виділити такі, що тяжіють до викладу історичних подій та певної фактографічності, документалізму. Захоплююче й цікаво розповідаючи про те, свідками чого свого часу стали, оповідачі часто опираються вже не так на власні відчуття й переживання, як на точне відтворення саме фактів. На відміну від біографічних оповідань історичні рясніють іменами, датами, навіть спробами самодіяльної статистики. Ідеться передусім про важливі й принципові для народу відомості про конкретних реальних осіб, події, випадки, що їх вороже налаштована влада часто замовчувала взагалі. Ця фактографічність є своєрідною ознакою народних розповідей про переселення 1947 року і об’єктивно впливала з тогочасних суспільно-політичних реалій, зокрема непримиримого інформаційно-ідеологічного протистояння. Наприклад: «Мене вивезли, як і всіх, у 1947 році зі села Рибне, гміна Волкова, повіт Ліско, до села Войявхи, повіт Гурово, де до дня нинішнього живу» [20, с. 67]; «Нашу родину далі в Зельоногурське, повіт Жагань, село Гожуля. Нас було там з Загайкув три родини: Іванюк Гриць, Рожаньчук Миколай і Сивко» [3, с. 244]. Оповідачі свідомо вишуковують потрібні матеріали, аби заповнити прогалини у своїх спогадах. Варто зазначити, що декотрі з них опираються при усній оповіді на фрагментарні записи, використовуючи власноруч укладені списки з іменами і датами. При цьому історизм і фактографічність оповідань не заперечують їхньої художньої вартості. Епічний стиль викладу, панорамність у висвітленні подій, схилення перед пам’яттю померлих / полеглих творять ту гаму почуттів, яку викликає саме мистецьке явище.

В усній народній прозі українців-переселенців також привертає увагу постійне оперування категорією «ми», злиття власного досвіду з множинним досвідом інших людей: «нас гнали», «ми їхали», «нас виганяли», «ми жили», «ми працювали» та ін. Тобто в даному випадку, для того, щоб стати предметом оповідання, досвід піддається узагальненню, а не індивідуалізації.

За емоційним наповненням усні оповідання переважно драматичні, а інколи навіть трагічні, адже в них часто йдеться про образи, знущання, страждання, муки і смерть. Варто зауважити, що розглядувані меморати відрізняють і особливості змістових відтінків мови, які не передаються при написанні, втрачаються в транскрипції й аналізуються виключно при роботі з магнітофонним записом. Перш за все, це наявність нерегулярних граматичних пауз в основній частині оповідання – різної довжини і спонтанно розташовані у фразі, вони підкреслюють емоційність розповіді, в той час як вступна і заключна частини більш «епічні», тобто характеризуються паузами, витриманими в одному ритмі. Стильова забарвленість оповідань здебільшого зумовлена баченням минулих подій крізь призму особисто пережитого. Попри значну часову відстань між днем сучасним та подіями 1947 року, оповідь часто ведеться лаконічно, стримано, хоч за стриманістю й лаконічністю вчувається материк почуттів. Оповідач прагне в короткій, доступній формі передати свою розповідь і при цьому зацікавити слухача шляхом відтворення виняткових ситуацій, що складаються в реальному житті.

Мова усного народного оповідання дуже близька до розмовної. Це пояснюється специфічністю даного жанру. Про близькість розмовної мови до мови оповідних жанрів зга-

дував і С. Жукас: «Мова народної творчості віддаляється від розмовної мови залежно від характеру фольклорного жанру. [Проте – Л. Х.] відстань між розмовною мовою і мовою оповідних жанрів не настільки велика» [4, с. 9]. Оскільки усне оповідання створюється відразу ж після певних значимих для колективу подій, то воно ще не встигає повністю сформуватися. Мова розповіді в такому разі – жива, образна, у ній переважають прості речення, властиві саме розмовній мові. Наприклад, «Приїхали. Не було окон ни двери, о. Пусткі такі о, тико шо там зимля липша була. Були и скрісь облогі, але бидло де було пасти, хто там завіс ту яку курову. Ну і так вже було» [1, с. 75].

Іноді розповідь супроводжується бурхливими емоціями, переривається плачем, образи, як живі, напливають на оповідача, наприклад: «Я й у війську був польському, й у в'їзеню [тюрмі. – Л.Х.] був на заходи. Забрали до візеня мене. Заїхалисмо на захут. Був зо три місяци. Приїхали вночи, окружили хату, и окружили хату. «Заберайсе!». Ну я ... ну ще сестру мою двоюрідну. [А за що?] Ни знаю, я і дзісь ни відаю, за що я сидів. Мене... Скажу, як мене билі (плаче)» [1, с. 71].

Часом мова оповідача оформлена короткими окличними реченнями, деякі з них повторюються: «Нас вивезли в червцови. Не? В червцови ми пуїхали, – то всьо засіяне й засажене, і всьо так зосталося. Ну, таке» [1, с. 77]; «В нашому селі нима никого, тилько лісничівка побудована. Цалковите лісом всьо заседлілі, жеби ми ся не мели до того вернути. А земля була (нерозбірливо) спаняла. Ну шо було зробити? Можна було вернути, але до чога? Карчувати? Топиру зачинати мотикою? То нима сенсу, нима сенсу. Сило – тилько назви (гірко сміється). Сило – тилько назви. Ладне село було, ну» [1, с. 521].

В усних оповіданнях зафіксовані також риторичні вигуки, як, наприклад: «И-и-и, слухайте!» [1, с. 91], «Отож, так вивозили, так!» [3, с. 178].

У розглядуваних творах також трапляються приклади такого художнього засобу, як повтори. Завдяки повторенню окремих слів виконавець тим самим надає їм більшого значення і змушує слухачів звернути на них особливу увагу, наприклад: «Було, то ж було. Десь такіи було» [1, с. 67], «То нам пудавали наши землі так, як мали, так пудавали» [1, с. 79].

Особливу естетичну зарядженість текстів, функціональну поліфонічність мови усних народних оповідань про переселення 1947 року творять архаїзми – застарілі слова, що «вийшли з широкого вжитку й перейшли до так званого пасивного запасу лексики національної мови» [2, с. 184], але мають синоніми в сучасному мовленні. Серед них – «артикул» (стаття), «ватра» (вогнище), «грасувати» (їздити на конях), «збосць» (розбійник), «криж» (хрест), «мажа» (віз), «окрутний» (жорстокий), «твар» (обличчя), «черед» (черга), «вражда» (ворожнеча) та ін.

Умотивовано розсипані по оповіданнях історизми – «слова, зникнення яких з активного вжитку пов'язане зі зникненням відповідних предметів, понять, явищ минулого» [21, с. 224]. Серед них – «військо», «табір», «товариство», «полк», «облога», «наступ», «неприятель», «голоблі», «пліт», «штахети», «сотник» і т. д.

Застарілі слова в художній мові усних народних оповідань про переселення 1947 року урізноманітнюють форми вираження змісту, відтворюють колорит зображуваної доби, збагачують експресивне тонування оповідань, виявляють хист оповідача у використанні можливостей спрямованого впливу пропонованої художньої інформації на слухача, його сприйняття, на динамізацію його уяви і збудження емоцій.

Мовлення оповідача усних оповідань містить також говіркові елементи, наприклад: «Не було ніякого *стримовиська*» [3, с. 391]; «И так вчипилися... *Матера* той, *матера* ніхто, нас теж (я був й брат був) і вже нас не, тико батька» [1, с. 91]; «А *тутика* їх гунили, то я паметаю» [1, с. 91]; «І мати вийшла *схрону* і через гурод, через кулодязь» [13]; «Зараз надійшов і наш *дідуньо*, бо він також пішов до Хотинця» [18, с. 389].

Експресивно-стильове збагачення виразально-зображальних засобів несуть діалектизми: «*Їхали-сме* цілий тиждень» [5]; «На слідстві я трималася того, що *нигде* не була, *ниці* не робила» [18, с. 395]; «Що йому *ся* могло робити?» [3, с. 156]; «І снилося мені, *же* летить орел великий з Заходу, а вже мама кричать з зати, *же* є акція. *Стріли*. “Возь си спідницю, натягни хустку та втікай до ліса!”» [3, с. 157].

Діалектизми в усних наративах набувають додаткових смислових та естетичних відтінків. Діалектні синоніми служать засобами характеристики й самохарактеристики персонажів, надають оповіді емоційно-оцінного колориту; «прив’язують» твір до певного мовно-етнографічного ареалу.

Фольклорна проза про переселення 1947 року містить також іноземну лексику, яка була засвоєна українцями в результаті активного спілкування та проживання в іноетнічному середовищі (переважно польському).

Аспекти внесення додаткових смислів у понятійно-знакову систему тексту, у збагачення його емоційного поля засвідчують, наприклад, полонізми: «Такий *єден* [один. – Л. Х.] був фацет, я їхала в *поцьонгу* [потяг. – Л. Х.] з Мазур ту на Ловиш» [1, с. 519]; «Тільки всьо *пшеважне* [переважно. – Л. Х.] там були такіх пурускідани по німечкіх тих господарях» [1, с. 95]; «Там частину *розладували* [розвантажили. – Л. Х.], а наступного дня розвозили» [7]; «І знав, що одного разу прийшов до нас *рабувати* [грабувати. – Л. Х.]» [3, с. 372].

Наведені приклади підтверджують, що польська лексика виступає виразним компонентом створення локального колориту, образної інтерпретації реалій життя українського населення в Польщі, підсилення експресивного забарвлення оповідань.

Експресивному тонуванню меморатів про переселення 1947 року сприяють вислови персонажів польською мовою: «Але вони далі кричали до тата “*ty stary kłamco, zbieraj się!*”» [3, с. 67]; «Поручник до вояка каже: “*Zostaw, nie rusz, to jest dobry człowiek*”» [3, с. 157]; «А я далі був битий. Вояки змінювалися. Сказали: “*Jest bardzo twardy*”» [18, с. 401]; «Хотіли ми там, але він нам повів, же “*tak nie można, bo tu macie parafię*”» [9].

Усні народні оповідання можуть також збагачуватися за рахунок використання творів інших жанрів. У текстах усних оповідань уривки творів, узяті з інших жанрів, втрачають свою самостійність і входять у загальну систему оповіді в ролі «прикрас». Тож плідними засобами мовної експресії є інтертекстуальні елементи. Серед них трапляються уривки пісень та віршів. Пісні допомагають глибше розкрити душевний стан героя, пояснюють його почуття, думки. Використання пісень та віршів значно підвищує емоційність розповіді. Це можемо помітити в таких прикладах: «Але ми ще не раз співали таборову пісню “*Jestem Polka cpa-upa*” або таку, сумнішу:

Dookoła mury dzikiej pustyni,
W sercu tęsknota, smutek i żal.

Dla nas Syberia to jest Jaworzno,
Stęsknione oczy patrzą w dal» [3, с. 95];
«То співали так:
В нашуї Любельщизни
Смутни дні настальи
Як ми свої села
Руодні покидальи» [8].

Особливе місце в нараціях про переселення посідають паремії, які використовуються з метою надання розповіді більшої виразності. Прислів'я та приказки несуть значне смислове навантаження в усних оповіданнях, тісно зв'язані зі змістом твору, пояснюють його і підсилюють художність мови. Наприклад, «Але всьо равно тягне там, де, як кажуть, мати рудила, там найлепей чоловік чується. Риба в Бузі теж не пливе, тилько тримається одного місця» [1, с. 93]; «Але, як то кажуть, буває іноді щастя в нещасті» [3, с. 117]; «Ми жили там, як горох при дорозі: хто хотів, то притоптав» [14]; «Я кажу так: "Стари мене до розуму – я йгодо до смерти"» [1, с. 519].

Семантичну систему тексту й підтексту усної прози про переселення 1947 року динамізують, увиразнюють і збагачують тропи – вживані в переносному чи зміненому значенні слова «для характеристики будь-якого явища за допомогою вторинних смислових значень» [15, с. 79], актуалізації їх «внутрішньої форми» [17, с. 47]. Набуваючи нових переносних значень в образному осягненні світу й людини, у зіставленнях, співвідношеннях, протиставленнях, асоціаціях, тропи вплітаються в художню палітру кожного фольклорного твору.

Епітети є і постійними художніми означеннями як найдієвішими стилетворчими елементами народного світовідчуття і світосприйняття («сира земля», «щира душа», «чисте джерело», «жорстока хвороба», «висока ціна», «красива природа» тощо), і новими семантичними гранями, образотворчими відтінками, проєкціями людських взаємин, зовнішніх рис і емоційних станів персонажів: «Ци передчували бідни, що незадовго підуть в *кращий* світ, а їх діти будуть мати *великий* клопіт з похоронами» [3, с. 28]; «Нічого там не було, тильки *голі* стіни» [3, с. 497]; «Учителі були добрими людьми, національної різниці не робили, а радше жаліли нас за *скупиий* одяг та два кілометри дороги до школи» [3, с. 505], «Колонія говорила по-польському, бо то були *свіжі* поляки» [3, с. 417].

Психологізації тропів сприяють численні переосмислення, зіставлення історичних подій та осіб у конденсованих і розгорнутих порівняннях: «І ходили по ягоди, бардзо дужо ягуд було, грибів, – *десь так Пан Буг понароджував нам, о!*» [1, с. 77]; «Вона була переконана, що нас не женуть на життя, а на смерть, що ми мусимо згинуги за генерала, *як жиди згинуги за Христа*» [3, с. 23]; «Жінка, *як то баба з села*, розплакалась і пішла з нічим» [20, с. 43]; «Він був білий, *як стіна*, а по маминім обличчі весь час текли сльози, *як горох*» [6]; «Він такий був *як дерев'яний, як камінний*, не чулося, же ся жиє» [12].

В усних оповіданнях також можна натрапити на сталі вирази, подібні до фразеологізмів, наприклад: «*Знову настала Содома й Гомора*. Облави, уночі забирали й вивозили» [3, с. 31]; «А тому хочу рештками сил вернутись на рідну землю і там *зложити свої старі кости*» [20, с. 58]; «Заїхав він на Лемківщину – і там *біда сіла му на віз*» [20, с. 69]; та метафори, наприклад: «значні *упал на здоровлю*» [10]; «мав господарку *обляну моім потом*» [11].

Таким чином, розглянувши художні особливості усних народних оповідань про переселення 1947 року, можна дійти висновку: їх достатньо для того, щоб назвати аналізовані твори художніми. Привертає увагу мова оповідань, яка відображає своєрідність розмовної мови народу. Спостерігається явище синтезу: тексти збагачуються прислів'ями, приказками, піснями.

Для синтезу історичної та художньої правди, підвищення ступеня як інформативної, так і художньої мобільності усного народного оповідання, оповідачі використовують різноманітні сюжетно-композиційні побудови, багатство лексичних засобів тощо.

Мову персонажів живлять говіркові елементи, діалектизми. Вони служать засобами характеристики й самохарактеристики персонажів, «прив'язують» твір до певного мовно-етнографічного ареалу, набувають додаткових смислових та відтінків. Різнобарвнішими та орнаментальнішими роблять тексти іноземні лексеми, епітети, порівняння, метафори та їх численні різновиди, що мають логічну й ситуативну вмотивованість, збагачують експресивне поле.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аркушин Г. Голоси з Підляшшя (Тексти) / Г. Аркушин. – Луцьк : Вежа, 2007. – 536 с.
2. Галич О. Теорія літератури: підруч. для студ. філол. спец. вищ. навч. закл. / О. А. Галич, В. М. Назарець, Є. М. Васильєв ; О. А. Галич (наук. ред.). – К. : Либідь, 2001. – 488 с.
3. Гук Б. Пропамятна книга «1947» / Б. Гук. – Варшава : Тирса, 1997. – 647 с.
4. Жукас С. О соотношении фольклора и литературы / С. Жукас // Фольклор. Поэтика и традиция. 1981. [сборник] / АН СССР, Ин-тут мировой лит. им. А. М. Горького ; [отв. ред. В. М. Гацак] – М. : Наука, 1982. – С. 8–20.
5. Записано від Воробель (Федак) Олени, 1925 р. н., народ. у с. Бортне Горлицького повіту (запис 10 липня 2011 року).
6. Записано від Гири (Баюс) Олени, 1928 р. н., народ. у Маластові Горлицького повіту (запис 19 липня 2011 року).
7. Записано від Джамби Стефана, 1929 р. н., народ. у с. Ждиня Горлицького повіту (запис 19 липня 2011 року).
8. Записано від Ігнатюка Івана, 1928 р. н., народ. у с. Данці Володарського повіту (запис 16 липня 2011 року).
9. Записано від Криницького Томаша, 1925 р. н., народ. у с. Баниця Горлицького повіту (запис 12 липня 2011 року).
10. Записано від Криницької (Клим) Юлії, 1934 р. н., народ. у с. Улюч Березівського повіту (запис 12 липня 2011 року).
11. Записано від Онишканича Павла, 1938 р. н., народ. у с. Яворнік Сяноцького повіту (запис 23 червня 2010 року).
12. Записано від Ротко Михала, 1933 р. н., народ. у с. Панкна Горлицького повіту (запис 11 липня 2011 року).
13. Записано від Чупік Єви, 1927 р. н., народ. у с. Білянка Горлицького повіту (запис 11 червня 2010 року).

14. Записано від Чухти Петра, 1934 р. н., народ. у с. Ждиня Горлицького повіту (запис 19 липня 2011 року).
15. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. Г. Теремка. – К. : ВЦ Академія, 2007. – 752 с.
16. Мишанич С. В. Усні народні оповідання: Питання поетики / С. В. Мишанич. – К. : Наукова думка, 1986. – 327с.
17. Потебня А. Естетика і поетика слова / А. Потебня. – К. : Мистецтво, 1985. – 302 с.
18. Сергійчук В. Трагедія українців у Польщі / В. Сергійчук. – Тернопіль, 1997. – 438 с.
19. Сокіл В. Одзвонив голодомор / В. Сокіл // Українці про голод 1932–1933. Фольклорні записи Василя Сокола. – Львів : Афіша, 2003. – С. 5–18.
20. Там mój dziadek żył, i ojciec żył, i ja pragnę tam żyć i umrzeć w ziemie rodzonej – документи поворотів // Вісник Закерзоння. – Перемишль, 2001. – № 8–9–10. – С. 30–76.
21. Ткаченко А. Мистецтво слова: Вступ до літературознавства: Підручник для студентів гуманітарних спеціальностей вищих навчальних закладів / А. Ткаченко. – К. : Київський університет, 2003. – 448 с.
22. Z łemkowskiej skrzyni. Opowieści z Ługów i okolic / pod red. M. Szyszko-Grabana, A. Szyszko, ks. A. Grabana. – Strzelce Krajeńskie, 2004. – Т. 1. – 151 s.
23. Z łemkowskiej skrzyni. Opowieści z Brzozy i okolic / pod red. M. Szyszko-Grabana, A. Szyszko, A. Rydzanicz, ks. A. Grabana. – Strzelce Krajeńskie, 2004. – Т. 2. – 280 s.

УДК 81'38

*Дубенко О.Ю.
(Київ, Україна)*

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИВЧЕННЯ ХУДОЖНЬОГО МОВЛЕННЯ

У статті розглянуто провідні напрямки дослідження стилю художньої літератури, що набули поширення протягом другої половини ХХ століття, охарактеризовано сучасний стан лінгвостилістичного вивчення художніх текстів.

Ключові слова: лінгвостилістичний, філологічний, семиотичний, дискурсивний підхід, лінгвопоетика.

В статье рассматриваются основные направления исследования стиля художественной литературы, утвердившиеся в отечественной и зарубежной филологии на протяжении второй половины ХХ столетия; характеризуются современные подходы к изучению художественных текстов.

Ключевые слова: лингвостилистический, филологический, семиотический, дискурсивный подход, лингвопоетика.

The article highlights those tendencies in literary style research which proved to be the basic ones during the second half of the twentieth century. The paper also characterizes the state-of-art situation in literary texts studies.

Key words: linguostylistic, philological, semiotic, discourse approaches, linguopoetics.

© Дубенко О.Ю., 2011